

TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)

Uluslararası Hakemli Dergi Yılı: 2023/Güz, Sayı: 5

ISSN 2792-0879

Bana Bir Fotoğraf Anlat: Düğün*

Yaren BAŞIBÖYÜK**

Öz

Kimi insan fotoğraflara anılarını yâd etmek için bakar kimi ise unutmamak için bakar. Bugün o fotoğraflara okumak, yorumlamak, anlamak ve unutulmaya yüz tutmuş gelenek kırıntılarını, kültürel unsurları aramak için bakılmalıdır. Kültürel bellekte önemli bir yer tutan fotoğrafların başında aile fotoğrafları vardır. Aile fotoğraflarının en meşhuru ise düğün fotoğraflarıdır. Geçmişte aile fertleri tarafından çekilen fotoğraflar günümüzde daha çok profesyonel kişilerce çekilmekte ve montajlanmaktadır. Fotoğraflar, kalıcı olarak yer edinen, anı donduran belleklerdir ve anlaşılacak için içerisinde barındırdığı öğelerin incelenmesi, yorumlanması gerekmektedir. Bu durumda görseli yorumlamak fotoğrafı inceleyen kişiye kalmaktadır. Her fotoğrafın hikâyesi farklıdır ve bunlar incelenirken fotoğraftaki unsurlar detaylıca gözden geçirilmelidir. Fotoğraf sosyal ve kültürel, siyasi, kılık/kıyafet ve zaman gibi çeşitli faktörler açısından incelenip yorumlanabilir. Fotoğraftaki nesnelere kültürel dili çeşitli yönlerden yansıtabilir. Nesnelere, kullanım amacına, rengine, mekâna, cinsiyete ve de yaşa göre farklılık gösterebilir bu da kültürel unsurların yorumlanmasına katkı sağlar. Örneğin bir düğün fotoğrafında nesnelere ya da kişiler kültürel belleğin aktarımında aktif olarak rol oynamaktadır. Kişilerin kıyafetleri, gelinin takmış olduğu başlık belki de gelecek kuşaklar tarafından unutulmaya yüz tutmuş bir geleneği hatırlatacaktır. Burada incelenen fotoğraf orijinal hâlinin kopyasıdır. Fotoğraf orijinalinden büyütülmüştür ve zamanla aile üyelerine verilmek için küçültülüp, çoğaltılmıştır. Bu çoklu aşamalarda fotoğrafın kalitesinde bozulmalar meydana gelmiştir.

Anahtar Kelimeler

Aile fotoğrafı, fotoğraf yorumu, kültürel bellek.

Fotoğraf kelime anlamı olarak “ışıkla resim çizmek” anlamına gelir. Foto, ışık anlamına gelmektedir (Us, 2006, s. 14). Fotoğraf, Türk Dil Kurumunda “Çeşitli araç ve malzeme kullanarak görüntüyü özel bir yüzey üzerinde sabitleme¹” şeklinde tanımlanmaktadır. Fotoğraf icat edilmeden önce resim ve gravürler mevcuttu. Ancak bunlar anı tam olarak yansıtamamaktadır. İnsanların yaşantıları, özel günleri sadece belleklerinde yer alırdı. Bugün fotoğraflar sayesinde toplumsal bellekten, dijital belleğe geçiş yapılmıştır. Toplumsal bellek insanların geleneği, kültürel değerleri devam ettirmesinde ve yaşatmasında önemli unsurlardandır. Yazılı olarak var olmayan gelenek fotoğrafın ortaya çıktığından beri artık görsel olarak vardır ve bu da halk kültürünü yaşatmaya, gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaya yardımcı olacaktır. Geçmiş ve gelecek nesil arasındaki kültürel fark fotoğraflardaki anılar ve imgelerle ölçülebilir. Gelenekteki halk bilimsel unsurların, kültürel

* Geliş tarihi: 27.05.2023

Kabul Tarihi: 17.11.2023

Atf: Başiböyük, Y. (2023). Bana Bir Fotoğraf Anlat: Düğün. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 5: 28-38.

** Yüksek Lisans Öğrencisi., AHBV Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, ANKARA/TÜRKİYE E-posta: yaren.basiboyuk@hbv.edu.tr ORCID: 0009-0007-6095-6652

¹ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.11.2023

çatışmaların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gören fotoğraflarda hatırlanması muhtemeldir.

Fotoğrafın üzerine yansıyan zaman algısı onun gerçeklikle kurduğu bağı güçlendirir. Genel fotoğraf algısı, fotoğrafın bir kanıt niteliği taşıması ve gerçeğin bir kesitini yansıtması yönündedir (Süme-Turan, 2015, s. 27). Fotoğraf bir sanatsal üretim alanı olarak gerçeklikle bağı her daim korumakla birlikte; geçmişin izlerini, imgelemine, hatırlamanın önemli bir yardımcısı olarak her daim içerisinde saklı tutmaktadır. Belleğin anıyı bulunduğu ortamdan çağırması gibi fotoğrafta barındırdığı imgeyi geri çağırma konusunda belleğe yardımcı olabilir (Erdal AYTEKİN, 2018, s.188).

“Görsel antropolojinin tüm çalışma biçimlerini besleyen ortak inanç; “kültürün görülebilen simgelerle kendisini gösterdiğine” olan inançtır. Bu simgeler, doğal ve kültürel çevrede kültürel örüntülerde, sanatsal iletişimde, ritüel süreçlerde ve maddi kültür içinde saklıdır. Fotoğraf ve etnografi; bu iki deneyim, ortak bir arzuyu paylaşırlar; bu, gözle görüneni sadakatle tekrarlayarak bilgiyi görünür kılma arzusudur²”. Belleklerde yer alan en önemli anların, aile ile olanların olduğu yaygın bir kanıdır. “Aile fotoğrafları, gündelik hayatın belki de en ilginç ve en gizemli nesnelere arasındadır. Ailenin gündelik yaşamının bir nesnesi olan bu fotoğraflar, aile üyeleriyle öyle bir ilişki kurarlar ki fotoğraftaki özne ya da öznelere kendisine dönüşebilme gücünü de kazanırlar. Aile olmanın kanıtını bu fotoğraflar oluşturur” (Erkonan, 2014, s.123).

Birçok nesne ve kitap görsel okuryazarlığı tanımlar, kültürel çalışmalarda kullanılmış analitik metodlarının varyantlarını içerir: eğitim, tarih, bilimsel araştırmalar, gazetecilik vb. alanlar. Görsel okuryazarlık; fotoğrafların kökenini, fotoğraf teknolojisini, görsel ifade geleneklerini ve hem fotoğrafçının hem de hedef kitlenin bakış açılarını dikkate alarak fotoğrafları analiz etmeyi içerir. Fotoğraflarda bulunan herhangi bir metinsel bilgiyi gözden geçirmek de görsel anlamları deşifre etmek için önemlidir (Helena, 2006). Bu çalışmada yapılacak olan ise tam olarak budur: Fotoğraftaki anlamı okumak ve yorumlamak.

² EtnoFotografi – EtnoFotografi Erişim Tarihi 26.11.2023

Bana Bir Fotoğraf Anlat: Düğün

(10/07/1987 tarihli fotoğrafın çekildiği yer Çankırı/ Kızılay/ Hacılar Köyü)

Yukarıdaki fotoğraf bir düğüne aittir. Geleneklerin yansıması olan düğünlerin çeşitli türleri mevcuttur. Bunlar; sünnet, asker ve evlilik düğünleridir. Türkler düğün kelimesi yerine “toy³” kelimesini kullanmışlardır⁴. Günümüzde ise daha çok düğün kavramı kullanılmaktadır. Fotoğraftan anlaşıldığı üzere buradaki düğün evlilik ile ilgilidir. Evlilik kültürel açıdan bir geçiş döneminin ifade edildiği, değerlerin, âdetlerin, göreneklerin sergilendiği düğünlerdendir. Türk toplumunda ailenin yeri oldukça önemlidir. Bu durumda aile; iki kişinin bir araya gelmesi ve toplum tarafından birlikteliklerinin onaylanıp, şahitlik edilmesi demektir. Düğünlerde kahramanlarımız gelin ve damattır. Fotoğrafta da ön planda olan gelin ve damattır.

Düğün, evlenme denilen geçiş döneminin en belirgin özelliğidir. Yukarıda genel çizgileriyle değindiğimiz aşamaların amacı, düğünle dışa vurulur. Onunu için düğünün geleneksel değerlere ve kurallara uygun bir biçimde kutlanmasına çaba sarf edilir (Örnek, 2000, s. 196).

Fotoğrafta en dikkat çeken gelin ve onun duvağıdır. Günümüzde duvak yapım işine “gelin başı” adı verilmektedir. Gelinin başının yapılması, süslenmesi onun artık evlilik yoluna girdiğini

³ TDK, ziyafet.

⁴ Toy: Moğol hâkimiyeti devrinin ilk asırlarından Türkçe “Toy” ile Moğolca “Kurultai” deyimlerinin sinonim kelimeler olarak bir arada yer aldığı görülüyor. Arapça «Ziyafet» kelimesinin aslı olan «z.y.f» kökü, «yemek-içmek» değil, «bir yere misafir olmak, ilave edilmek, bir şeye sokulmak, bağlanmak» yani toplanmak manasını taşır. Kurultay tabiri Moğol hâkimiyeti sebebi ile Türkçeye de girerek, zamanla, Türk devlet meclisinin eski adı olan «Toy» kelimesinin yerini almıştır. Doğu Türk lehçelerinde hâlâ resmi veya yarı resmi toplantı mânasını muhafaza eden toy kelimesi, Türkiye’de daha çok yemekli toplantı için kullanılır olmuştur; bazen de bunun yerine yine Türkçe sanılarak Moğolca «şölen» (aşlı, şülen = çorba) denilmektedir. (İ. Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, İstanbul, 1984, s. 248. Aynı yazar, “YanlıŞ Kullanılan Türk Kültür Terimlerinden Birkaç Örnek: Ulus, Yasa, Kurultay”, Tarih Enstitüsü Dergisi, Sayı: 12 (1981–1982), s. 249–258.)

göstermektedir. Anadolu’da oldukça yaygın olan “başını bağlamak⁵” deyimini buradan gelmektedir. Anlam olarak iki kişiyi evlilik yoluyla birbirine bağlamak olan bu deyim yerini bulmuştur, demek mümkündür. Türk geleneklerinde gelinin süslenmesinin ayrı bir önemi vardır. Genç kızlar evlilik çağına geldiğinde çeyizleri, gelinlikleri, duvakları hazır bulunur. Bu, annelerin kız evlatları küçükken yapmaya başladığı bir âdettir. Kız çocukları da annelerine çeyiz konusunda yardım ederler, kadınların çeyizi onlar için birer hazine mahiyetindedir. Düğünlerde bazı ritüeller belirli kişiler tarafından yapılmaktadır. Bunlara örnek olarak kına yakmayı verebiliriz. Gelinin ya da damadın kınası mutlu bir evliliği olan kadınlar tarafından yakılır bu kişilerin aileden olması da önem arz etmektedir. Aynı şekilde fotoğrafta gelinin duvağı da bu geleneğe uygun olarak aileden ve mutlu evliliği olan bir kişi (ablası) tarafından yapılmıştır. “Gelin başlığı Anadolu’da ve Orta Asya’da kızlığın sona erip kadınlığın başladığını gösteren bir semboldür.” (Şişman, 2017, s.53’den alıntılanan: Çetin, 2021, s. 325).

Duvak⁶” eski Türklerde kırmızı idi. Anadolu’nun ve Trakya’nın bazı kesimlerinde kırmızı gelinlik giymiş hanımlar olduğu, kına örtülerinin kırmızıdan yapıldığı göz önüne alınırsa, “Türk’ün gözü aldadır.” atasözünün asıl anlamı anlaşılmış olur. İslâmiyet’le birlikte duvak genç kızlığın, bekâretin sembolü sayılmış; hatta bakire olmayanların duvak takmaları ayıp bile sayılmıştır. Gelinin bakireliğinin bir simgesi olarak duvak veya baş bağlama töreni de giderek tarihe karışmakta; duvak adı sadece gelin başını ifade eden bir kavram niteliğini kazanmaktadır (Köse, 2003, s. 93-94’den alıntılanan: Çetin, 2021, s. 357).

Fotoğrafta gelinin duvağı bahsedildiği gibi kırmızıdır. Günümüzde az da olsa gelenek devam etmektedir. Gelinler özellikle baba evinden çıkarken başına kırmızı duvak örtülmektedir.

Altay şamanlarının dualarında ‘Ateş Ruhu’na; “Sen karanlık gecelerde genç kızlar gibi saçlarını dalgalandırarak oynuyorsun, kırmızı ipekli kumaşlar sallayarak genç al kısrak üzerinde geziyorsun” (İnan 1976, s. 41’den alıntılanan Aydemir, 2013, s. 636) şeklinde hitap edilmektedir. Bazı kaynaklarda Türk gelininin duvağı ile devletin hâkimiyet alâmeti olan tuğlarının ‘al’ renkli olması, Ateş ruhu olan ‘Al’ ve bu ruhun kötü ruhları kovması inancıyla ilgili olduğu belirtilmektedir. Türk Dünyasında, ‘al kızı, al gelini, al karası, al basması’ gibi kötü ruhlar zümresi ise ‘Al Ruhu’nun düşüş dönemi hatıralarıdır (Turdimov 1999, s. 261-266; Çevirme-Sayan 2005, s. 67-72’den alıntılanan Aydemir, 2013, s. 638).

Fotoğrafta gelin ile ilgili bir diğer dikkat çeken husus eldivenleridir. Eski dönemlerde gelinlerin eldiven kullanması oldukça sık görülmektedir. Burada gelinin elinde beyaz bir eldiven vardır. Bununla ilgili iki yorum yapılabilir; gelinin eline kına yeni yakılmıştır ve bulaşmaması için eldiven giydirilmiştir ya da gelinin evine girene kadar bir giz içinde olması yani ellerinin görünmemesi

⁵ TDK, 1) Başına örtü vb. bağlamak. 2) Birini nişanlamak veya evlendirmek.

⁶ TDK, Gelinin başını, bazen de yüzünü örten dantel veya tülden örtü. DLT, “didek: 1) Tahtirevan perdesi. 2) Gelin, bir yerden bir yere giderken yabancıların görmemesi için bu örtünün arkasında gizlenir.”

sebebiyle takılmıştır. Türklerde renklerin daima bir anlamı vardır. Beyaz ise bunlardan en yaygın olanıdır: Genel kanı beyazın temizliği saflığı ifade ettiği yönündedir.

Türk tefekküründe renklerin gökler, yönler ve mevsimlerle ilişkisi vardır. Beşinci göğe hâkim olan Merih yıldızı kırmızı; dördüncü göğe hâkim olan Güneş sarı; üçüncü göğe hâkim olan Zühre yeşil; ikinci göğe hâkim olan Utarit gök⁷; birinci göğe hâkim olan Ay'ın rengi beyazdır (Yaltkaya, 1942, s. 41-47'den alıntılan Aydemir, 2013, s. 637).

Gelin başlığının genelinde hâkim olan kırmızı rengin Alevi inancında önemli bir yeri bulunmaktadır. En yaygın rivayete göre; Hz. Peygamber Uhud Harbinde Mekkeliler tarafından yaralanınca akan kanlar başını tamamen kızıla boyar. Adeta bu hatırayı yâd etmek isteyen Hz. Ali, iştirak ettiği diğer savaşlarda başına kırmızı bir taç takar (Şapolyo, 1964, 254'den alıntılan Karaman ve Nas, 2013, s. 157).

Fotoğrafın çekilmiş olduğu köy bir Alevi köyü değildir ancak kendilerine çok yakın bir köy Alevi'dir.⁸ Buradan anlaşılmaktadır ki inanç olarak etkilenmeler bile kültürel olarak etkileşimde bulunmuşlardır. Gelinin başındaki duvağın renklerinin anlamlarının bilinmeyerek yapılmış olması mümkündür. Fotoğraf aynı zamanda coğrafi olarak da bizi aydınlatmaktadır. Yakın olan bir köyün kültürel/inanç izlerini taşımaktadır. Fotoğrafın çekilmiş olduğu köyün Alevi olmadığını çevredeki kişilerin giyimlerinden anlamak mümkündür. Ayrıca fotoğrafta Hz. Ali'yi simgeleyen bir yazı ya da Zülfikar ile ilgili bir unsur bulunmamaktadır.

Gelin duvağındaki süslemelerin anlamlarını yorumlayacak olursak, başındaki altınlar gerçektir ve aynı zamanda süsleme için konulmuştur. Ailelerin durumlarının o dönemde çok iyi olmadığı kıyafetlerinden de anlaşılmaktadır, ancak Türklerde geline takı takmak âdeti oldukça önemlidir. Ailenin maddi durumu kötü olsa bile takılar (altın) alınır ve geline düğünde veya düğün sonrasında takılır. Başındaki aynanın, gelinin bahtını açık tutacağı, temizlik simgesi gibi anlamları vardır. Duvağın tepesindeki tüyler de süs için konulmuştur. Bu tüylere cıga/ciga denilmektedir⁹. Duvaktaki tüyler şamanlıkla ilgili bir çağrışım da yapmaktadır. Şamanlar kıyafetlerine çeşitli kuşların tüylerini takmaktadırlar. Gelin başlığında bulunan tüyler akla şamanist unsurları getirmektedir. Zira şamanlar çoğu zaman kartal, doğan ve baykuş gibi kuş türlerinin tüylerini başlıklarına ya da kıyafetlerine takmaktadır. Bu başlıktaki tüyler şaman için koruyucu ruhu sembolize etmektedir.

Kuş sembolizmi ile ilgili olarak anılması gereken bir başka konu, kuş tüylerinin - hafif olmaları ve kuş gibi uçuşmaları nedeniyle- ışık sembolü ile ilişkilendirilmesidir. Tüylerle süslenmiş başlık şamanın başını hale gibi çevreler ve şamanın üst dünya ile iletişime geçtiği kıyafetin parçasının başlığı olduğu görülür (Hoppal ve Ozan, 2018, s. 278-279).

Başlığın ön kısmına yerleştirilen üç adet ayna Alevilikte üçleme olarak bilinen ve bütünleşmeyi gösteren; Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali'yi simgelemekte olup ayrıca gelini nazara karşı korumak

⁷ Eskiden Türkler mavi renk için "gök" kelimesini kullanmaktaydı.

⁸ Komşu köyün Alevi olma bilgisi internet üzerinden ve memleketi Çankırı olan kişiler üzerinden tespit edilmiştir).

⁹ Cıga/ciga Doğan Kaya (2010), Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü: 182-183, Akçağ Yayınları.

ve evlendikten sonra bahtının açık olması inancı ile yerleştirilmiştir (Karaman ve Nas, 2013, s.157). Fotoğrafta gelinin başlığında iki adet ayna görünmektedir ancak üçüncü ayna gelin başlığının yan tarafında kalmıştır. Daha önce fotoğrafın çekilmiş olduğu köy hakkında Alevi olmadıkları dile getirilmişti, bu durumda üçüncü ayna görünmese de Alevi etkileşimi ile üçleme olarak yorumlanabilir.

Damat gelinin sağında bulunan kişidir. Fotoğraftaki diğer kişilere nazaran damat daha tertipli ve güzel giyinmiştir. Türkler yerleşik yaşamla birlikte dokuma kıyafet giymişlerdir. Anadolu'da (bozkırda) erkekler genellikle pantolon (eski zamanlarda şalvar tipi pantolon) ve ceket şeklinde giyinirken, kadınlar etek/şalvar, elbise ve yelek şeklinde giyinmektedirler¹⁰. Etek yerini zamanla pantolona bırakmıştır ve kadınlar da şalvar/etek yerine pantolon giymeye başlamıştır. Bugün kırsal kesimlerde kadınlar hâlâ etek ya da şalvar giymektedirler. Kadınların örtmüş olduğu başörtüsü halk ağzında yazma, yaşmak¹¹ veya yemeni olarak adlandırılmıştır. Yaşmak aynı zamanda başörtüsünü yapma biçimi olarak da adlandırılmaktadır. Fotoğrafta kadınların çoğunun başörtüsü yaşmak olup beyaz renktedir. Kadınların başörtülerinin ucundaki süsleme ise kenar oyası şeklinde adlandırılmakta ve yazmaların süsü mahiyetindedir. Kadınların neredeyse hemen hepsinin üzerinde yelek¹² vardır. Fotoğrafta önde oturan iki yaşlı erkek vardır. Onlarda dikkat çeken unsur ise şapkalarıdır. İkisi de iki farklı tipte şapka takmıştır. Gelinin solunda oturan erkeğin şapkası kasket olarak adlandırılan bir şapka türüdür yanındaki ise daha çok fes benzeri bir şapka takmıştır.¹³

Fotoğrafta en önde oturan yaşlı iki erkekten gelinin solunda oturan kendi babası, sağında oturan ise kayınbabasıdır. Fotoğraftaki kişiler genel itibarıyla kız tarafı ve erkek tarafı olarak bölünmüştür. Damadın sağında bulunan kişiler kendi akrabalarıdır ve babası damadın önünde oturmaktadır. Gelinin sol tarafında bulunanlar ise kendi akrabalarıdır ve babası önündedir. Fotoğrafta erkeklerden çok kadınlar vardır. Fotoğrafta bulunan erkekler sadece birinci derece yakın olanlardır.

Damadın sağındaki kadın annesidir ve elinde boş bir çukur bakır tabak vardır. Yine Türklerin en önemli geleneklerinden birisi gelinin erkek evine girmeden önce içinde çeşitli bakliyatlar (pirinç, buğday), şeker ve tuz gibi unsurların bulunduğu testiye kırması ya da tabaktakileri serpmesidir. Bu gelenek gelinin evine bereket getirmesi ile ilgilidir.

Gelinin bahtının açık olması, yeni evine bağlanması, uğur ve bereket getirmesi, yumuşak huylu olması amacıyla da kimi şeyler yapılmaktadır. Bunlar arasında, başı üstünde ayna tutulmasını; başına buğday, arpa, darı, serpilmesini; güveyle birlikte tatlı yedirilmesini; yeni evine girmeden önce koyun postuna bastırılmasını;

¹⁰ Eski Türkler gerek göçebe hayatın gereği gerekse hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı Orta Asya'da daha çok deriden rahat kıyafetleri tercih etmişlerdir. Bir iç don, üste giyilen kaftan, çapan, şapan ya da çarpıt denilen bir çeşit hırka, ceket ya da palto ve ayağa giyilen çizme ve çarık bozkır kültürün dış giysileriydi. Kadınların giysileri ise şalvar, cepken ve ayakkabı ile başlıklardan oluşmuştur. Şalvar veya pantolon giymek rahatlık bakımından savaşçı kavimlere özgü bir giyimdi. Hunlardan itibaren atlı birliklerin kurulmasıyla, pantolon giyilmesi zorunlu olmuştur. Üzerine de kaftan ve şalvar giyilmiştir. Yerleşik hayata geçişle birlikte dokuma giysiler giyilmiştir. Eski Türklerde ve Selçuklulardaki giyim tarzının birbirine benzediği yalnız Selçuklu kıyafetlerinde kadını erkekten ayıran en önemli unsurun baş kısmında olduğu görülmüştür. Kadınlar başörtüsü olarak bürüncük ve yaşmak kullanmışlardır. Bozkırın tipik elbisesi ceket- pantolon idi. Çünkü süvari en rahat şekilde böyle giyinebilirdi (Arıç Sezer, 2006, Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi).

¹¹ TDK, başla birlikte yüzü, ağzı kapatan örtü.

¹² Düğmeli ya da düğmesiz çeşitleri bulunan kolsuz, kısa giysi.

¹³ Türklerde kılık-kıyafet ile ilgili; Bahattin Ögel, 1978, Türk Kültür Tarihine Giriş V.

ocağın çevresinde dolaştırılmasını; ölmüş büyüklerinin mezarlarının ziyaret ettirilmesini; baba evinden bir parça tuz ve yağ getirmesini örnek olarak verebiliriz (Örnek, 2000, s. 203).

Son olarak fotoğraf detaylı olarak incelendiğinde parlaklık, netlik gibi unsurlar ile oynama yapıldığında arkada görünen evlerin düz bir damı olduğu görülmektedir. Üzerine çıkıp düğünü, gelin alınışını izleyenler vardır.

Teknik açıdan ele alınırsa, fotoğrafı çeken kişinin bu konuda uzman olmadığını ya da makinenin iyi olmadığını fotoğrafın çoğu yerinin karanlık çıkmasından ötürü söylemek mümkündür. Aynı zamanda fotoğrafın kenarlarındaki kırmızılıklar da bozulmayı destekler niteliktedir.

Sonuç

Her ailenin ve aile üyelerinin yaşamı, sahip oldukları aile fotoğraflarıyla doğrudan ilişkilidir. Buna bağlı olarak, birikimini sağladıkları aile fotoğrafları, beraberinde bir hikâye de meydana getirmektedir. Aile fotoğrafları ve bu fotoğraflar üzerinden üretilen söylemler olarak şekillenen aile anlatıları, bir aile geçmişini oluşturmaktadır. Bu geçmiş, aileye göre toplumsal açıdan bir kök görevi görmektedir (Erkonan, 2014, s. 144).

Geçmişten günümüze Türk kültürü içerisinde ailenin yeri önem arz etmektedir. Düğünler de ailenin temelini atıldığı, bunun duyurulduğu yerlerdir. Bireylerin ve toplumun belleğinde yer eden önemli günler kendine dijital bellekte de yer edinmiştir. Günümüz için fotoğraf çekinmeyi artık düğünlerde ritüel hâline gelmiş yeni bir gelenek olarak görülebilir. Fotoğraflar geçmişi yansıtan birer ayna görevi üstlenmektedir. Onlara her bakıldığında; kültür izlerini, dönemin yaşantısını görmek mümkündür. Fotoğraflar insanların özlemlerini, sevinçlerini ya da pişmanlıklarını dile getirmelerinde yardımcı unsurlardır. Kimi insan fotoğraflara o anıları yâd etmek için bakar kimi ise unutmamak için bakar. Bugün sosyal bilim araştırmacıları fotoğrafları okumak, yorumlamak, anlamak ve unutulmaya yüz tutmuş gelenek kırıntılarını, kültürel unsurları onlarda aramak için fotoğraflara bakmaktadırlar.

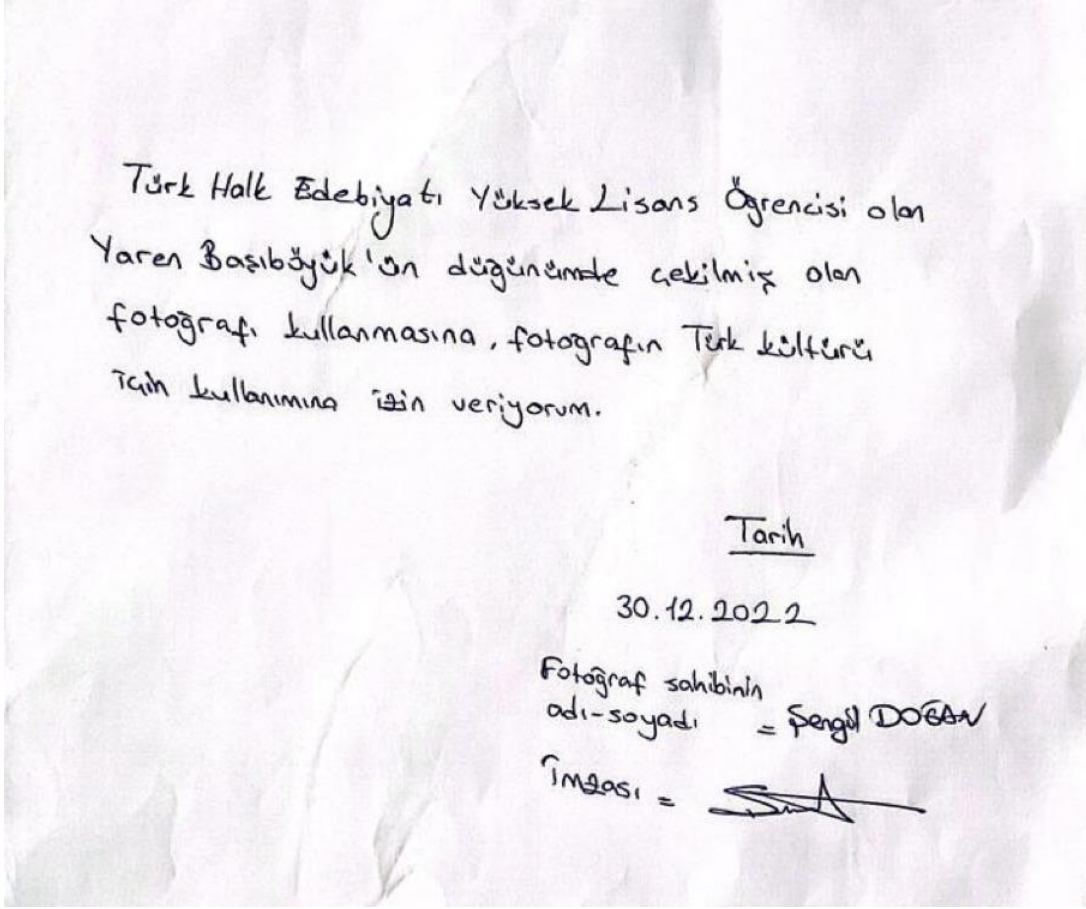
Fotoğraf, dünyanın her köşesinde anlaşılabilir tek 'dil'dir ve bütün ülkelerle kültürler arasında köprü kurarak insanlık ailesini birbirine bağlar. Siyasal etkilerden bağımsız olarak -insanların özgür yaşadıkları yerlerde- fotoğraf, hayatı ve olayları doğrulukla yansıtır, başkalarının umutlarıyla çaresizliklerini paylaşmamıza imkân tanır, siyasal ve toplumsal koşulları aydınlatır. Böylece, insan türünün insani ve insani-olmayan yönlerinin canlı şahitleri hâline geliriz... (Helmut Gernsheim, *Creative Photography*, 1962'den alıntılanan Sontag, 2008, s. 225).

Kaynakça

Acar, G. (2017). *Modern aile tarihinde fotoğraf ve anlatı izinde: ailedeki ulus ve evlathlıkları*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Aydemir, A. (2013). Türk dünyasında bazı düğün terimleri ve al duvak geleneği üzerine. *Electronic Turkish Studies*, 8(9), 619-655.
- Çetin, H. (2021). *Türkiye ve Kazakistan'da geçiş dönemlerinin (doğum-evlenme-ölüm) karşılaştırmalı incelemesi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çabuk Çiftoğlu, A. (2017). Türk kültüründe gelin süsleme ve süs ustaları. *Milli Folklor Dergisi* 29(113), 54-68.
- Erdal Aytekin, P. (2019). Fotoğraftan metne sızanlar: Orhan Pamuk'un "Resimli İstanbul" kitabında fotoğrafın metinle kurduğu ilişkiyi okumak. *Folklor/edebiyat*, 24(95), 187-202.
- Erkonan, Ş. (2014). Aile fotoğrafları: bir aile belleğinin kurgulanmasında fotoğrafın rolünü etnografik yöntemle incelemek. *Moment Dergi* 1(2), 122-147.
- Görgülü, E. (2020). Fotoğraflarla geçmişi hatırlamak: güncel sanat pratiğinde bellek ve hafıza çalışmaları. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 26, 395-413.
- Helena, Z. (2006). "Reading and researching photographs" photographs: archival care and management. Mary Lynn Ritzenthaler, (Ed.), Chicago: Society of American Archivists, 55-77
- İ. Kafesoğlu (1982). Yanlış kullanılan Türk kültür terimlerinden birkaç örnek: ulus, yasa, kurultay. *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 12 (1981-1982), 249-258.
- Karaman, G., Nas, E. (2013). Çorum yöresi alevi kültüründe geleneksel bir gelin başlığı: "Aleyçin". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 67, 149 - 164
- Kâşgarlı, M. (2005). *Divânü Lugâti't- Türk*. (1.Baskı). Kabcacı Yayınevi.
- Kaya, D. (2010). *Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü*. (2. baskı). Akçağ Yayınları.
- Kutlu, M., Kara, Ç. (2020). Farklı yaşlar benzer kareler. *Folklor/Edebiyat* 26(102), 249-264.
- Ögel, B. (1978). *Türk kültür tarihine giriş V*. Kültür Bakanlığı.
- Örnek, S.V. (2000). *Türk halk bilimi*. (2.baskı). T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Süme, S., Turan, E. (2015). Zamanın varlık olarak fotoğrafa yansması. *Sanat - Tasarım Dergisi*, 1(6), 27-32.
- Seyitdanlioğlu, M. (2009). Eski Türklerde devlet meclisi "toy" üzerine düşünceler. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 28(45), 1-12.
- Sezer Arıç, A. (2006). Türklerde kıyafetin kısa tarihi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 22, 141-159.
- Sontag, S. (2008). *Fotoğraf üzerine*. (2.baskı). Akınhay. O. (Çev.). Agora Kitaplığı.
- Turan, F.A., Ozan, M. (2018). *Türk mitolojisine giriş*. (4.baskı). Gazi Kitabevi.
- Us Terzi, M. (2006). *Fotoğraf okuma ve eleştirisi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.11.2023
- EtnoFotografi – EtnoFotografi Erişim Tarihi: 26.11.2023

Ek:

♣♣♣

Tell Me a Photo: Wedding*

Yaren BAŞIBÖYÜK**

Abstract

Some people look at photos to remember their memories, while others look at them not to forget. Today, these photographs should be looked at to read, interpret, understand, and look for crumbs of tradition and cultural elements that are about to be forgotten. Family photographs are at the forefront of photographs that occupy an important place in cultural memory. The most famous of family photos is wedding photos. Photos taken by family members in the past are mostly taken and assembled by professionals today. Photographs are memories that take a permanent place and freeze the moment, and in order to understand the elements they contain, they must be examined and interpreted. In this case, it is up to the person viewing the photograph to interpret the image. The story of each photograph is different, and the elements in the photograph should be reviewed in detail while examining them. Photography can be analyzed and interpreted in terms of various factors, such as social and cultural, political, attire, and time. The photograph examined here is a copy of the original. The photograph has been enlarged from the original and has been reduced and reproduced over time to be given to family members. At these multiple stages, the quality of the photograph deteriorated.

Keywords

Family photo, photo interpretation, cultural memory.

* **Date of Arrival:** 27.05.2023

Date of Acceptance: 17.11.2023

Citation: Başiböyük, Y. (2023). Bana Bir Fotoğraf Anlat: Düğün. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 5: 28-38.

** Master's student., AHBV University Faculty of Literature, Department of Turkish Language and Literature, ANKARA/TURKEY. Email: yaren.basiboyuk@hbv.edu.tr ORCID: 0009-0007-6095-6652

Рассказ По Фотографии: Свадьба*

Йарен Башыбёюк**

Аннотация

Кто-то смотрит на фотографии, чтобы предаться воспоминаниям, а кто-то - чтобы не забыть. Сегодня на эти фотографии нужно смотреть для того, чтобы читать, интерпретировать, понимать и искать те крохи традиций и элементов культуры, которые вот-вот будут забыты. Семейные фотографии относятся к числу тех, которые занимают важное место в культурной памяти. Наиболее известными семейными фотографиями являются свадебные фотографии. Фотографии, сделанные членами семьи в прошлом, сегодня чаще всего снимаются и редактируются профессионалами. Фотография - это память, которая занимает постоянное место и запечатлевает момент, и для того, чтобы ее понять, необходимо проанализировать и интерпретировать содержащиеся в ней элементы. В данном случае интерпретация визуального ряда зависит от того, кто рассматривает фотографию. История каждой фотографии индивидуальна, и при ее анализе следует подробно рассмотреть элементы, содержащиеся в фотографии. Фотография может быть проанализирована и интерпретирована с точки зрения различных факторов, таких как социально-культурные, политические, одежда и время. Предметы на фотографии могут по-разному отражать язык культуры. Объекты могут различаться в зависимости от их назначения, цвета, места расположения, пола и возраста, что способствует интерпретации культурных элементов. Например, в свадебной фотографии предметы или люди играют активную роль в передаче культурной памяти. Одежда людей, головной убор невесты, возможно, напоминают о традиции, которая скоро будет забыта будущими поколениями. Анализируемая здесь фотография является копией оригинала. Фотография была увеличена с оригинала, со временем она была уменьшена и размножена для передачи членам семьи. На этих многочисленных этапах происходило ухудшение качества фотографии.

Ключевые слова

семейная фотография, интерпретация фотографии, культурная память.

* Дата поступления статьи: 27.05.2023

Дата принятия статьи: 17.11.2023

Цитирование: Başıboyük, Y. (2023). Bana Bir Fotoğraf Anlat: Düğün. *TURAN Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi (TURANusbb)*, 5: 28-38.

** Анкарский университет им. Хаджи Байрама Вели, филологический факультет, кафедра турецкого языка и литературы. АНКАРА/ТУРЦИЯ. Электронная почта: yaren.basiboyuk@hbv.edu.tr ORCID: 0009-0007-6095-6652